

yıllık kadın mühendislerin ise yüzde 70'i işsizdir.

Kaynakça

1-Silvia Federici, *Caliban ve Cadı*, Çev. Ö. Karakaş, İstanbul: Otonom, 2011.

2-Melda Yaman, "Sokrates'in Ebeliği: Eril Felsefe - Dişil Ebelik Üzerine Düşünceler", *SAV e-katki*, 3: 26-35, 2016 Ekim.

3-Melda Yaman, "Eril Alanda Dişil Paslaşmalar: Kadın Mühendis Olmak", *EMO*

Elektrik Mühendisliği Dergisi, 461: 62-64, 2017.

4-Melda Yaman, Özgür Öztürk, Deniz Kimyon ve Dilek Karabulut, *EMO Anket Çalışması: Kriz Mühendisleri Nasıl Etkiliyor?*, 2019.

Kadın Mühendisler Deneyimlerini Paylaştı ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADIN MÜHENDİS OLMAK

EMO İzmir Şubesi 33. Dönem Kadın Mühendisler Komisyonu'nun düzenlediği Çalışma Yaşamında Kadın Mühendis Olmak konulu çevrimiçi etkinlik 10 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirildi.

Elektrik Elektronik Mühendisi Doç. Dr. Melda Yaman'ın moderatörlüğünde Elektrik Elektronik Mühendisleri Şahikanur R. Şahbaz, Canan Altay ve Gizem Boran'ın konuşmacı olduğu çevrimiçi etkinlikte katılımcılar; kadın mühendislerin eğitim öğretim, iş arama süreçleri ve çalışma alanında yaşadıkları olayları cinsiyet eşitsizliği, toplumsal bakış üzerinden değerlendirdi.

Çevrimiçi etkinliğin açılışında ilk olarak Doç. Dr. Melda Yaman konuşmasını gerçekleştirdi. Konuşmasında "kadın mühendis olmak" kavramına değinen Yaman; kadınların teknik yeterliliklerinin zayıf olduğu imalarıyla kuşatıldıkları; profesyonelliği erkeklikle eşitleyen bu dünyada var olmaya çalıştıklarını ifade etti. Kadının konumuna ilişkin tarihsel süreçlere değinen Melda Yaman, kadın-erkek ayrımında kadının mantık, bilgi ve rasyonelin dışında tutulduğunu erkeğin ise doğayı dönüştürecek kültürü bilgiyi temsil ettiğini belirtti. Üniversite eğitiminden iş hayatına kadar mühendislik mesleğinin erkek işi olmadığını kadınların da çok iyi mühendisler olduğunu ispatladıklarını belirten Yaman konuşmasında; "mühendislik alanının eril karakterine karşı yürü-

tülecek mücadelenin, toplumun eril yapısına karşı verilecek mücadeleyle birleştirilmesi gerek. Bu mücadelenin ilk adımları, kadın mühendisler olarak bir araya gelmekten, kadın komisyonlarını güçlendirmekten geçiyor" dedi.

Melda Yaman'ın konuşmasının ardından **Elektrik Elektronik Mühendisi Şahikanur Şahbaz**; üniversiteden itibaren cinsiyetçi ayırım ile karşı karşıya kaldığını belirterek şunları dile getirdi:

"Üniversiteden başlayarak gerek hocalarımızın, gerekse aynı sınıfta ders aldığımız erkek arkadaşlarımızın temelde konuya ne kadar cinsiyetçi yaklaştığını zamanla fark eder oldum. Sosyal yaşamda bizimle gayet normal iletişim kuran bu erkek arkadaşlarımız konu derslere ve mesleğimize gelince "sen yapamazsın" şekline dönüştü. Daha da önemlisi, hocalarımız tarafından maruz kaldığımız bu cinsiyetçi ayırım esasında siyasi kökenliydi. Daha açık olacaksak eğer, mühendislik fakültesinde veyahut mühendislik alanında kadının bulunmasına açıkça karşıydı. Ancak içinde bulunduğumuz sosyal ve laik devlet anlayışı bize bu sıralarda bulunma hakkı veriyordu; bu yüzden de ellerinden sözlerle ve vücut diliyle rahatsız etmek dışında bir şey gelmiyordu."

Tek neden cinsiyetimiz

Şahbaz iş hayatında yaşadıklarını ilişkin olarak ise şu ifadelere yer verdi:

"Mezuniyetimden kısa bir süre sonra iş buldum. Hatta saha şefliği de yaptım. Bu patronlarımın benden beklemediği bir mühendislik davranış biçimiydi. İşe girdiğinizde işverenler size nasıl olsa birkaç aya işi bırakır mantığıyla yaklaşıyorlar. Ve bunun tek nedeni cinsiyetimiz. Daha sonraları, işten ayrılıp yeniden iş aramaya başladığımda durumun vehameti ile daha karşılaştım. Hangi şirkete başvursam sürekli olarak kadın olmam önüme çıkıyordu. En başında insan kaynaklarıyla görüşme aşamasında, mesleki değerlendirmeyi yaptıktan hemen sonra ilk sorulan soru "evlenmeyi düşünmüyor musun", "çocuk olunca işi nasıl yapacaksın" tarzı sorulardı. Bir süre sonra o kadar duyuyorsunuz ki bu süreç size normal gelmeye başlıyor. Oysa şundan eminim, hiçbir erkek meslektaşım iş görüşmesi aşamasında bu sorulardan hiçbiri sorulmuyor. Üstelik daha da üzüldüğüm konu, bana bu soruları yönlendiren firmalar Türkiye'de adını bilinen, kurumsal diye nitelendirilen firmalardı. Ayrıca devlet yaptırım gereği bu tarz soruların sorulmasının

yasak olduğunu da bildiğim halde bu sorulara maruz bırakıldım.

Dışardan normal görünen bu durum, bir süre sonra sizi psikolojik olarak çok yıpratıyor. Yıllarca aynı şeyleri duymuş olmak, kadın olduğunuz için işverenine size "biz bir düşünelim" şeklinde yanıt vermesi, yine kadın olduğunuz için işsizlik sürenizin biraz daha uzaması insanı ciddi anlamda yoran, psikolojik şiddet sayılabilecek durumlar silsilesidir.

En çok da üzüldüğüm taraf, buna biraz da hemcinslerimiz sebep oluyor. Gerek yanlış yetiştirdikleri erkek çocuklarla, gerekse üniversite yıllarında ve iş hayatlarındaki idealist olmayan tavırları sebebiyle maalesef günümüzde bunlara katkıları olmuştur.

Her şeyden önce bu alanda kadın da en az erkek kadar yetkindir. Ve bu süreç beni bunca yıpratmış olmasına rağmen, şu an Türkiye'nin sayılı kurumsal firmalarından birinde işbaşı yapmış bulunmaktayım. ***Biz güçlü ol- maz ve direnmezsek, gelecekte kadın meslektaşlarımızın önünü açamayız. Bize ülkemizde bu konuda büyük misyon düşüyor. Umarım mücadeleci ruhu olan kadın mühendislerimiz hiç eksilmez.***

Zor Olan Zihniyetle Mücadele

Şahbaz'ın ardından **Elektrik Elektronik Mühendisi Canan Altay** konuşmasını gerçekleştirdi. Altay konuşmasını üniversite yıllarında yaşadıklarını ifade ederek şöyle sürdürdü:

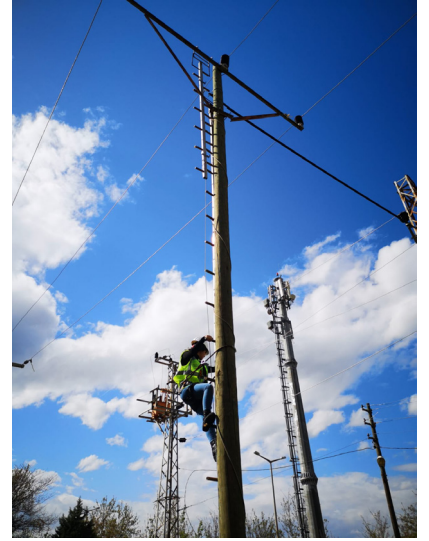
Üniversitedeyken ve hala... İnsanların aklında tek soru var gibi. Neden mühendisliği seçtin? Bir sınıfta oturup ders anlatmak, çocuklarla ilgilenmek, yemek yapmak, masa başında oturup sekreterlik yapmak, hasta bakmak, hemşirelik yapmak varken şantiyede ekstrem koşullarda çalışmayı neden istedim? Bu narin kadın bedeni ve ruhu için doğru bir karar değildi onlara göre muhtemelen. Hem bu işi

yapıp hem layıkıyla bir eş olmam hem de anne olmam zor olabilirdi. Asıl zor olan sorumluluk değildi, bu rollere bürünmek değildi aslında. Asıl zor olan onların bu modası geçmiş, cahil zihniyetiyle mücadele etmektir.

Üniversiteden mezun olduktan birkaç ay sonra iş başvurusunda bulunduğum şirketlerden bir tanesi bana dönüş yapmıştı. Orta ölçekli yerel bir firmaydı ve ilk görüşmem olacağı için özenli bir şekilde hazırlanıp görüşmeye gitmiştim. Görüşmem patron ile gerçekleşti ve iş dışındaki konulardan konuşmak istemesi, görüşmenin sohbet havasında geçmesi ve gereksiz samimiyet beni rahatsız etmişti. Görüşmenin olumlu sonuçlanacağını ama orda çalışmak istemediğimi biliyordum. Görüşmenin sonlarına doğru bu gereksiz samimiyet dozajını artırdı ve söz konusu kişi bana o gereksiz soruyu yöneltti. "Bazen, gerekli durumlarda, iş bağlamak için, müşterilerle mesai saatleri dışında özel vakit geçirir misin?" Bu soru ucu açık bir sorudur. Bunu 1 saattir tanıştığım ve masasında eşi ve çocuklarının fotoğrafı olan bir erkek bireyden duymak rahatsız edicidir, yanlış anlaşılma değildir, bu cümle her harfiyle yanlıştır. O anki reddedişimden sonra malum kişi beni sosyal medya ve Linked-in gibi platformlardan da rahatsız etmeye devam etti ve sonunda engelledim. İlk iş görüşmemin bu şekilde sonuçlanması hayal kırıklığıydı benim için.

Bunun gibi birkaç olay daha yaşadım ve kendi şirketimi açmaya karar verdim. Bu bir şekilde kendimi korumak, izole etmektir belki de. Teması en aza indirip zararı da en aza indirebileceğimi düşünmüştüm. Kendi ofisimde oturur çalışır bu tarz sorunlar yaşamam diye düşünmüştüm. Ama yanlışım.

Şirketimi kurduktan çok kısa bir zaman sonra yine benzeri olaylar ya-

şamaya devam ediyordum. Bir fabrikada yeni tanışmış olduğum fabrika patronuna kartvizitimi uzatıp kendimden ve şirketimden bahsederken yanındaki 40'lı yaşlarındaki bir arkadaşı da kartvizitimi istedi ve kendisine de verdim. Ayaküstü kısa bir sohbetten sonra uzaklaştım. Kartvizitimi verdiğim 40'lı yaşlarındaki şahıs ertesi gün ofisime geldi. Havadan sudan iş dışında her konudan konuşuyordu. Yaptığı gereksiz esprilere tebessüm edip geçiyordum ve sonunda bu sohbeti devam ettirme konusundaki isteksizliğimi karşı tarafa hissettirebildim. Kalkarken ertesi gün işim olup olmadığını sordu ve bir şeyler yapmayı teklif etti. Başka programım olduğunu söyleyerek reddettim. Kartvizit üstünde yazan numaradan bana ulaşarak buluşma konusunda birkaç kez daha ısrar etti ve sonunda bahane üretmekten bıkmış, mesajlarına cevap bile vermiyordum. Sadece iş yapmaya çalışıyordum, ciddiye alınmak, mühendis olarak görülme istiyordum... Artık kendimi sorgulamaya başlamıştım, benim insanlara olan tavırlarımdan mı kaynaklanıyordu bu çirkin olaylar?

Yine başka bir gün, bir fabrikanın bakım sorumluluğunu yapıyorduk. Fabrikanın idari bölümünde çalışan biriyle muhatap oluyordum.

Tanışıklığımız çok eskiye dayanmıyordu, henüz bir iki haftadır beraber iş yapıyorduk. Babam yaşlarında olan bu birey bir gün bir şey danışmak için beni aradı ve kendisine yardımcı oldum. Konuşmanın sonunda ona İzmir'i gezdireceğimi ve bunun için söz verdiğimi iddia etti. Öyle bir söz vermediğimi ve böyle şeylere vaktim olmadığını söyledim. Sinirlenmiştim ama kurmak istediğim cümleleri kuramadım. Çünkü iş yapıyorduk. İş yapıyor olduğumuzun bilincine neden ben varabilirken çevremdekiler varamıyordu. Neden beni ciddiye almıyor ve bana saygısızlık yapmaktan çekinmiyorlardı?

En başında, tercih listeme mühendisliği eklerken bu kadar zor olabileceğini tahmin etmedim. Gerek üniversite hayatı, gerekse iş hayatı... Kadın için baştan sona dikenlerle döşenmiş zorlu bir yol. Ama başladığım işi yarım bırakmayı sevmem. **Bu yüzden diken ya da çivi, neyle döşenmiş olduğu fark etmez, işimi yapmaya devam ediyorum. Her gün biraz daha sevip biraz daha sahipleniyorum. Biraz daha uzmanlaşıyorum, beni ve benim gibileri "kadın işte" diyerek küçümseyen erkek egemen anlayışa inat.**

Son konuşmacı **Elektrik Elektronik Mühendisi Gizem Boran** ise konuşmasında şunlara yer verdi:

"Üniversiteye başladığınızda bariz olan bir soru vardır; öğrencilerin birbirine sorduğu "Neden mühendisliği seçtin?" sorusu. Sorulan kişi bir Kadın mühendis adayken küçük bir ek alır ve tonlaması da değişmiş olur "Neden mühendisliği seçtin Kİ ?" buradaki alt metinde vurgulanmak istenen, "gidip "kadın mesleği" seçseydin neden geldin ki buraya ait değilsin" demenin üstü kapalı versiyonudur. Yine de kadın mühendis adayı tüm bu ötekileştirmelere rağmen aynı sınavlara, eşit mücadeleye, puanlama sistemine girer ve başarı derecesini olabildiğince

cinsiyetsizce almaya çalışır.

Kadın Mühendis Kendini Kanıtlamak Zorunda Kalıyor

Ancak iş arama sürecine girdiğinde üniversitedeki üstü kapalı "ne işin var burada?"ları bariz açık seçik gözüne sokularak yaşamaya başlar. İlanlardaki "tercihen erkek" maddesine rağmen bir umut başvuru yapar, Mülakat sırasında "sen güzel giyinmek istersin burası sana uygun değil" sözleri işitir yine de bilmediği bir yerde hiç tanımadığı bir işverenden cinsel taciz görmediği için şükrederek oradan ayrılır.

Kadın mühendis her zaman kendini kanıtlamak zorundadır. Okuldayken erkek arkadaşlarına erkek muhabbetlerine de katılabildiğini göstermeli, çıt kırıldım gibi görünmemeli, stajda öğrencinin henüz bilmediği konular hakkında ego tatmin etmek için sorulan sorulara "sen nasıl mühendis olcan" gülüşmelerine karşı tebessüm edebilmeli, "e sen kek börek yapmıyon mu hiç getirmiyon" laflarına karşı ben yemek yapmaktan anlamam sözleriyle mühendisim diye diklenmelidir. Cinsiyet rollerini üstlenmeyerek baş kaldırıp sonrasında cinsiyetsizleşmelidir, çünkü kadının herhangi bir erkek grubu üzerinde söz sahibi, yönetici sıfatında yer alabilmesi için karşı tarafın onu "kadın" olarak görmemesi gerekir.

Satış mühendisi olarak çalıştığım

bugünlerde ise kıyafetimin "üniversite öğrencisi" gibi görünmesinden yüzüm solgun görüldüğü ve ruj sürmem gerektiği gibi konularda dahi eleştiriye maruz kalabiliyorum. Yalancı tebesümler günümün bir parçası, "yanlışlıkla" duyduğum küfürlerden sonra gelen abartılı "pardon bacım"larda..

Bunların hiçbirisi bir kadını yıldırılmaz kardeşlerim. Bir kadın zaten küçücük bir kız çocuğuyken cinsiyet kavramını, utanç kavramını, sınırlamaları çok çok erkenden, bazen dayatmayla ya da tecrübeleriyle öğrenmiştir. İş hayatında bu kadar bariz olacağını düşünmemiştim sadece buna şaşırdım diyebilirim. Bizim, sektörde veya kurumda sayımız az olabilir işte bu nedenle ortak dertlerimizi sorunlarımızı paylaşıp "Ne yapmalı?" diye beyin fırtınası yapabildiğimiz kalabalık mecralara ihtiyacımız var.

Çünkü biz birlikte çok daha güçlüyüz."

Konuşmacıların ardından etkinliğe katılım sağlayan dinleyicilerden Yaşar Üniversitesi Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü'nden Dr. Öğretim Üyesi Nalan Özkurt; mühendislik fakültelerinde kadın öğrenci sayısında artış olduğunu belirterek Türkiye'de kadın akademisyenlerin oranının %44, rektörlerin %7, dekanların ise %17'sinin kadın olduğuna dikkat çekti.

Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Aysun Yıldız da; "Baraj sahası, şantiye size göre değil diyorlar. Ancak iyi bir iş çıkarmaya başlayınca saygı duymaya başladılar. Ofiste de işleri toparlıyorsunuz, erkek mühendislere göre daha çok iş çıkarmanıza rağmen daha az maaş alıyorsunuz" diyerek görüşlerini aktardı.

Katılımcıların görüşlerinin ardından etkinlik başka etkinliklerde kadınların biraraya gelmesi dileğiyle tamamlandı.